

JORD- OCH SKOGSBRUKSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 9/2004 rd

Statsrådets skrivelse med anledning av ett förslag till rådets förordning om ändring av förordningen (EG) nr 2100/94 om gemenskapens växtförädlarrätt

Till stora utskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagens talman sände den 2 april 2004 statsrådets skrivelse med anledning av ett förslag till rådets förordning om ändring av förordningen (EG) nr 2100/94 om gemenskapens växtförädlarrätt (U 21/2004 rd) till stora utskottet för behandling och bestämde samtidigt att jord- och skogsbruksutskottet ska lämna utlåtande i saken till stora utskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- överinspektör Kirsi Heinonen och lantbruksråd Päivi Mannerkorpi, jord- och skogsbruksministeriet
- lagstiftningsråd Sten Palmgren, justitieministeriet
- verkställande direktör Markku Äijälä, Boreal Kasvinjalostus Ab.

Dessutom har skriftligt utlåtande lämnats av

- Centraförbundet för lant- och skogsbruksproducenter rf
- Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC

SKRIVELSEN

Förslaget

Enligt förordning (EG) nr 2100/94 kan tvångslicenser för tillfället beviljas endast på grundval av ett allmänt intresse. Enligt direktiv 98/44/EG kan en tvångslicens beviljas om det innebär ett viktigt tekniskt framsteg av betydande ekonomiskt intresse, men inte på grundval av ett allmänt intresse. Kommissionens förslag innebär en lösning på denna bristande överensstämmelse. Det enskilda intresset utgör en del av det all-

mäna intresset om uppfinningen innebär ett viktigt tekniskt framsteg av betydande ekonomiskt intresse jämfört med en skyddad växtsort.

För att det ska vara möjligt att utnyttja en patenterad bioteknisk uppfinning kan gemenskapens växtsortmyndighet enligt förslaget bevilja patenthavaren en tvångslicens för utnyttjande av en skyddad växtsort som innehåller dennes uppfinning. De som ansöker om tvångslicenser måste kunna visa

1) att de utan framgång har vänt sig till innehavaren av växtförädlarrätten för att få ett licensavtal, och

2) att den biotekniska uppfinningen utgör ett viktigt tekniskt framsteg av betydande ekonomiskt intresse i förhållande till den skyddade växtsorten.

En patenthavare kan således beviljas ömsesidig licens för utnyttjande utan ensamrätt av den växtsort som innehåller dennes biotekniska uppfinning, om innehavaren av en växtförädlarrätt har beviljats en tvångslicens i enlighet med direktiv 98/44/EG för utnyttjande utan ensamrätt

av denna patentskyddade uppfinning. Licensen kan begränsas att gälla de medlemsstater inom gemenskapen där patentet är giltigt.

Statsrådets ståndpunkt

Statsrådet intar en positiv hållning till kommissionens förslag. Förslaget undanröjer den bristande överensstämmelse som förekommer i olika EG-rättsakter, men det undanröjer inte möjligheten att bevilja en tvångslicens med avseende på det allmänna intresset.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Med hänsyn till inkommen utredning konstaterar utskottet att nuvarande artikel 29 enligt motiveringarna i förordningsförslaget är inkonsekvent i förhållande till artikel 12 i direktiv 98/44/EG om rättsligt skydd för biotekniska uppfinningar. Enligt den nuvarande förordningen kan en tvångslicens, som säkerställer att växtsorten eller patentet kan användas, beviljas "med avseende på allmänt intresse". Enligt direktiv 98/44/EG kan en tvångslicens beviljas om det innebär "ett viktigt tekniskt framsteg av betydande ekonomiskt intresse", men däremot inte om licensen är av allmänt intresse. Den föreslagna ändringen avser att undanröja denna bristande överensstämmelse, så att biotekniska uppfinningar ska kunna utnyttjas.

I utredningen har uppmärksamhet fästs vid att förslag till EU-förordningar bör bedömas också med hänsyn till de grundläggande fri- och rättigheterna. Finland kan inte godkänna en EU-förordning om godkännandet på nationell nivå kräver grundlagsordning (i detta fall skulle stiftande av en undantagslag vara det enda alternativet). De grundläggande fri- och rättigheterna kan dock begränsas i vanlig lagstiftningsordning om de allmänna villkoren för att begränsa de grundläggande fri- och rättigheterna uppfylls.

Vidare konstateras det i utredningen att immateriella rättigheter kan begränsas med avseende

de på både ett allmänt och ett enskilt intresse. Att rättigheterna begränsas med avseende på ett enskilt intresse kan egentligen vara fördelaktigt för det allmänna intresset, eftersom detta möjliggör till exempel att ett privat företag kan utveckla produkter för allmänt bruk. Det väsentliga är att begränsandet av skyddade rättigheter står i godtagbar proportion till det intresse som ligger till grund för begränsningen. I utredningen anses att regleringen i enlighet med förslaget till förordning kan verkställas nationellt i vanlig lagstiftningsordning.

I utredningen noteras dock att en tvångslicens enligt förslaget kan beviljas "mot skäligen ersättning". I 15 § 2 mom. grundlagen föreskrivs att angående expropriation av egendom för allmänt behov mot full ersättning bestäms genom lag. I detta fall är det dock inte fråga om expropriation, varför inte heller full ersättning behöver betalas för begränsning av skyddet av den växtsorten. Uttrycket "gängse ersättning" har inte ansetts vara lyckat. Av förslagets knapphändiga motiveringar framgår inte heller hur det rättsliga skyddet har ordnats för de ovan nämnda ansökningarnas del. Med avseende på grundlagen är förutsättningen för begränsningen att det genom lag bestäms om effektiva rättsskyddsmedel. Sakkunniga har dock konstaterat att Gemenskapens växtsortsmyndighets beslut om tvångs-

licens kan överklagas direkt till Europeiska gemenskapernas domstol.

Den konstitutionella utredningen har tillställts utskottet först under pågående utskottsbehandling efter att utskottet påpekat att den är nödvändig. Därför vill utskottet särskilt framhålla att förslagets inverkan på vårt lands konstitution bör utredas redan under beredningen av Finlands ställningstaganden till de lagändringsförslag som är anhängiga i gemenskapen.

Vidare vill utskottet påpeka att det i statsrådets skrivelse om ärendet konstateras att lagen om växtförädlarrätt (789/1992) inte behöver ändras på grund av förslaget. I en utredning till utskottet påpekas det dock att det enligt lagen kan ansökas endast om nationell förädlarrätt för finska växtsorter. Med stöd av gemenskapsbestämmelserna är det däremot möjligt att ansöka om gemenskapens växtförädlarrätt, vilket innebär att registreringen är i kraft i alla EU-medlemsländer. Också enligt 24 § lagen om växtförädlarrätt kan en tvångslicens beviljas i vissa fall. I utredningen till utskottet konstateras det att förhållandet mellan den nationella lagen om växtförädlarrätt och EG-förordningen inte är tillräckligt tydligt. Därför bör lagen preciseras.

Utskottet anser det viktigt att den föreslagna ändringen, som gäller användning av en tvångslicens, tillämpas endast i de fall där växtförädlaren på grund av sin starka marknadsposition inte vill överlåta växtförädlingsmaterial som nödlösning för att slippa ta ställning till om växtförädlaren är en han eller hon i sin besittning för att kunna utnyttjas i biotekniska uppfinningar. Målet bör vara att man genom ändringen kan undvika monopol samtidigt som växtförädling och växtproduktion främjas. Utskottet framhäver att det finns ett stort antal biotekniska företag i Finland och om dessa företag kan tillämpa sina upp-

finningar i samband med växtförädling kan detta för sin del främja jordbruket och livsmedelsnäringen och deras konkurrenskraft i vårt land.

Med hänvisning till det ovanstående förutsätter utskottet att när det fattas beslut om förslaget till förordning låter Finland anteckna ett uttalande till protokollet där det poängterar att ett enskilt intresse alltid bör ingå i ett allmänt intresse när förutsättningarna för beviljandet av tvångslicens granskas. Båda villkoren, dvs. det enskilda och det allmänna intresset, bör därmed uppfyllas. Kommissionen bör också följa upp verkställigheten av förordningen speciellt med tanke på hur det nya förfarandet med tvångslicens inverkar på de små växtförädlingsföretagens verksamhet och avge en berättelse om saken inom loppet av tre år.

Utlåtande

Jord- och skogsbruksutskottet meddelar

att utskottet omfattar regeringens ståndpunkt och förutsätter att Finland när det fattas beslut om förslaget till förordning låter anteckna ett uttalande till protokollet där det poängterar att ett enskilt intresse alltid bör ingå i ett allmänt intresse när förutsättningarna för att bevilja tvångslicens granskas. Båda villkoren, dvs. det enskilda och det allmänna intresset, bör därmed uppfyllas. Kommissionen bör också följa upp verkställigheten av förordningen speciellt med tanke på hur det nya förfarandet med tvångslicens inverkar på de små växtförädlingsföretagens verksamhet och avge en berättelse om saken inom loppet av tre år.

JsUU 9/2004 rd — U 21/2004 rd

Helsingfors den 27 april 2004

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Sirkka-Liisa Anttila /cent
vordf. Harry Wallin /sd
medl. Nils-Anders Granvik /sv
Pertti Hemmilä /saml
Matti Kauppila /vänst
Esko Kiviranta /cent
Risto Kuisma /sd
Lauri Kähkönen /sd

Esa Lahtela /sd
Eero Lämsä /cent
Reijo Paaanen /saml
Erkki Pulliainen /gröna
Kimmo Tiilikainen /cent
Pekka Vilkuna /cent
Lasse Virén /saml
ers. Unto Valpas /vänst.

Sekreterare var

utskottsråd Carl Selenius.